

FARG'ONA VODIYSIDA BALIQCHILIK KLASTERINI RIVOJLANTIRISHDA XORIJ TAJRIBASIDAN FOYDALANISH

Xamdamov Abdulnosir Rasuljon o'g'li

Farg'ona shahar Prezident maktabi

Biologiya fani o'qituvchisi, tadqiqotchi-pedagog

Annotatsiya: *Ushbu tezisdagi, Farg'ona vodiysida baliqchilik klasterini yaratish, baliqni qayta ishlash va bozor strategiyalari bo'yicha xalqaro tajribadan foydalanish muhimligini ta'kidlaydi. Unda iqtisodiy diversifikatsiya, oziq-ovqat xavfsizligi va barqaror amaliyotning potentsial afzalliklari, shuningdek, baliqchilik sanoati bilan bog'liq axloqiy mulohazalar muhokama qilinadi. TeziSda barqaror amaliyot, texnologiyani qabul qilish, bozorga kirish, ko'nikmalarni rivojlantirish va mas'uliyatli xulq-atvorni o'z ichiga olgan kompleks yondashuv zarurligi ta'kidlangan.*

Kalit so'zlar: *Baliqchilik klasteri, Farg'ona vodiysi, akvakultura, barqaror amaliyot, xalqaro tajriba, iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish, oziq-ovqat xavfsizligi, axloqiy masalalar.*

Sanoat klasterlarini yaratish iqtisodiy rivojlanish, innovatsiyalar va bilim almashish uchun kuchli katalizatorga aylandi. Farg'ona vodiysida baliqchilik klasterini tashkil etish O'zbekistonda o'sishning istiqbolli yo'nalishlaridan biridir. Baliqchilik klasteri turli jihatlariga ko'ra, shu jumladan baliq yetishtirish, qayta ishlash, baliq mahsulotlari bilan ta'minlash va eksportga qaratilgan. Farg'ona vodiysida baliqchilik klasterini yaratish orqali O'zbekiston ko'plab afzalliklarni ochishi mumkin, jumladan:

Iqtisodiy diversifikatsiya: klasterlar ko'pincha investitsiyalarni jalb qilish, ish o'rinlari yaratish va sanoat o'sishini rag'batlantirish orqali iqtisodiy diversifikatsiyaning dvigatellari bo'lib xizmat qiladi. Baliq ovlash klasteri suv fermer xo'jaliklari, qayta ishlash korxonalari, ilmiy-tadqiqot muassasalari va kasb-hunar ta'limi dasturlarining rivojlanishiga olib kelishi mumkin, bu esa iqtisodiy barqarorlikka hissa qo'shadi.

Oziq-ovqat xavfsizligi: baliqchilik sanoatini rivojlantirish aholi uchun yuqori sifatli oqsilning izchil manbasini ta'minlash orqali oziq-ovqat xavfsizligini oshiradi. Bu import qilinadigan baliq mahsulotlariga bog'liqlikni kamaytiradi va O'zbekistonning ichki oziq-ovqat ehtiyojlarini qondirish qobiliyatini mustahkamlaydi.

Eksport salohiyati: yaxshi tashkil etilgan baliqchilik klasteri O'zbekistonni xalqaro baliq bozorlarida raqobatbardosh o'yinchi sifatida ko'rsatishi mumkin. Bu

eksport imkoniyatlarini oshirishi, savdo balansiga hissa qo'shishi va valyuta zaxiralarini ko'paytirishi mumkin.

Xo'sh biz bu jarayonda xorij tajribasidan qanday qilib foydalanamiz?

Farg'ona vodiysida baliqchilik klasterini muvaffaqiyatli tashkil etish uchun O'zbekiston Norvegiya, Yaponiya va Vetnam kabi baliqchilik sanoati rivojlangan mamlakatlardan qimmatli saboq va tajriba olishi mumkin. Ushbu davlatlar barqaror baliqchilik sanoati yaxshi rivojlangan va ko'p yillik katta tajribaga ega:

Norvegiya: Norvegiya o'zining ilg'or suv xo'jaligi amaliyoti va qat'iy ekologik qoidalari bilan mashhur. O'zbekiston Norvegiyaning mas'uliyatli baliqchilik, barqaror ishlab chiqarish amaliyotini ta'minlash bo'yicha tajribasidan o'rganishi mumkin.

Yaponiya: Yaponiya baliqni qayta ishlash va qo'shilgan qiymat mahsulotlarini ishlab chiqishda ustunlik qiladi. O'zbekiston sushi va sashimi tayyorlash kabi baliq mahsulotlariga qiymat qo'shishning Yapon texnikasini o'rganishi mumkin.

Vetnam: Vetnam dengiz mahsulotlarini eksport qilish sanoatiga ega. O'zbekiston baliq mahsulotlarini jahon bozorlarida joylashtirish uchun Vetnamning bozor strategiyalari, ta'minot zanjiri boshqaruvi va xalqaro savdo shartnomalarini o'rganishi mumkin.

Xorijiy tajribadan o'rganilganda ham, Farg'ona vodiysida baliqchilik klasterini yaratish turli qiyinchiliklar va mulohazalar bilan birga keladi:

1. Infratuzilmani rivojlantirish: baliq etishtirish, qayta ishlash va tashish uchun zarur infratuzilmani yaratish puxta rejalashtirish va sarmoyalarni talab qiladigan muhim ishdir.

2. Atrof-muhitga ta'siri: akvakultura va baliqchilik faoliyatining potentsial ekologik ta'sirini yumshatish uchun barqaror amaliyotlarga ustuvor ahamiyat berish kerak.

3. Bozorga kirish: xalqaro bozorlarga chiqish va eksport qoidalari va sifat standartlariga rioya qilish yaxshi muvofiqlashtirilgan strategiya va xalqaro me'yorlarga rioya qilishni talab qiladi.

4. Ko'nikmalarni rivojlantirish: o'quv dasturlari va ta'lim tashabbuslari akvakultura, qayta ishlash va sohaga xos texnologiyalar bo'yicha tajribaga ega malakali ishchi kuchini rivojlantirish uchun juda muhimdir.

Barqaror baliqchilik amaliyoti suv ekotizimlarining uzoq muddatli salomatligini va sanoatning hayotiyiligini ta'minlash uchun juda muhimdir. Barqaror baliqchilik sanoati bo'yicha xalqaro yetakchilarning tajribasidan o'rganib, O'zbekiston mas'uliyatli akvakultura va baliq ovlash amaliyotini amalga oshirishi mumkin. Bunga baliq zaxiralarini kuzatish va boshqarish, ovni kamaytirish, ifloslanishni minimallashtirish va ekologik toza texnologiyalarni qo'llash kiradi. Barqarorlikka

ustuvor ahamiyat berib, baliq ovlash klasteri nafaqat hozirgi talablarni qondirishi, balki kelajak avlodlar uchun baliq resurslari mavjudligini ham ta'minlashi mumkin.

Baliqchilik klasterining barqaror o'sishini ta'minlash uchun O'zbekiston ta'lim va ko'nikmalarni rivojlantirish dasturlariga sarmoya kiritishi kerak. Bunga baliq yetishtiruvchilar, soha mutaxassislari va xodimlar uchun o'quv dasturlari kiradi. Xorijiy institutlar va mutaxassislar bilan hamkorlik xalqaro ilg'or tajribalarga mos keladigan o'quv dasturlari va o'quv modullarini ishlab chiqishda yordam beradi. Malakali ishchi kuchini tarbiyalash orqali O'zbekiston baliq yetishtirish, qayta ishlash va eksport qilishda yuqori sifat standartlarini saqlab qolishi, o'z mahsulotlarining jahon bozorlarida raqobatbardoshligini oshirishi mumkin. Baliqchilik sanoatini rivojlantirish uchun kuchli bilimga ega bo'lgan yosh mutaxassislarni tayyorlash va sohaga turli xildagi innovatsion g'oyalarni olib kirish eng ustuvor g'oyalardan biri hisoblanadi.

Farg'ona vodiysida baliqchilik klasterining tashkil etilishi O'zbekiston uchun o'z iqtisodiyotini diversifikatsiya qilish, oziq-ovqat xavfsizligini oshirish va baliqchilik sohasida barqaror amaliyotni ilgari surish uchun yaxshi imkoniyatdir. Xalqaro tajribani o'rganish va muammolarni mas'uliyat bilan hal etish orqali O'zbekiston iqtisodiy o'sish, ish o'rinlari yaratish va atrof-muhitni boshqarishga hissa qo'shadigan rivojlanayotgan klasteri ishlab chiqishi mumkin.

O'zbekiston uchun ushbu tashabbusga infratuzilmani rivojlantirish, barqaror amaliyot, bozorga kirish va ko'nikmalarni rivojlantirishni o'z ichiga olgan keng qamrovli va istiqbolli strategiya bilan yondashish juda muhimdir. Global bilimlardan foydalangan holda va strategiyalarni mahalliy ehtiyoj va maqsadlarga moslashtirish orqali O'zbekiston o'zini xalqaro baliqchilik sanoatining taniqli ishtirokchisi sifatida ko'rsatishi, yuqori sifatli baliq mahsulotlari bilan ta'minlashi va global barqarorlik harakatlariga hissa qo'shishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, Farg'ona vodiysida baliqchilik klasterining tashkil etilishi O'zbekistonning iqtisodiy rivojlanishi, oziq-ovqat xavfsizligi va ekologik barqarorligi uchun ulkan salohiyatga ega. Xalqaro tajribadan foydalanish bu harakat bilan bog'liq muammolar va murakkabliklarni hal qilish uchun strategik yondashuvdir. Barqaror amaliyotni qo'llash, texnologiya va innovatsiyalarni qamrab olish, jahon bozorlariga chiqish, ta'lim va ko'nikmalarni rivojlantirishga sarmoya kiritish, axloqiy me'yorlarga rioya qilish orqali O'zbekiston nafaqat o'zining iqtisodiy farovonligiga hissa qo'shadigan, balki global barqarorlik maqsadlari va mas'uliyatli biznes amaliyotiga mos keladigan baliqchilik klasterini tashkil etishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Food and Agriculture Organization (FAO). (2022). The State of World Fisheries and Aquaculture 2020. FAO Fisheries and Aquaculture Department.
2. Gentry, R. R., Froehlich, H. E., Grimm, D., Kareiva, P., Parke, M., Rust, M. B., ... & Gaines, S. D. (2017). Mapping the global potential for marine aquaculture. *Nature Ecology & Evolution*, 1(9), 1317-1324.
3. Pitcher, T. J., & Kalikoski, D. (Eds.). (2019). *Implementing Ecosystem-Based Fisheries Management: Confronting Tradeoffs*. Springer.
4. Tidwell, J. H., & Allan, G. L. (Eds.). (2001). *Fish as food: aquaculture's contribution*. World Aquaculture Society.
5. United Nations Sustainable Development Goals (UN SDGs). (2022). Goal 14: Life Below Water. Retrieved from <https://sdgs.un.org/goals/goal14>.

